

15.10.2020

Hämeen ELY-keskuksen johdon katsaus

Tulossopimuksen tarkistuskierron 2020-2021

Toimintaympäristön kuvaus

ELY-keskuksen tulostavoitteet perustuvat hallitusohjelmaan, AVI-ELY -strategia-asiakirjaan, eri hallinnonalojen strategioihin sekä ottavat huomioon hallituksen aluekehittämispäätöksen ja maakuntaohjelmien linjaukset. Sopimuksen tarkistuksessa olemme huomioineet myös koronakriisin jälkihoidon ja jälleenkäytön toimien kokoamiseksi laaditut maakuntiemme selviytymissuunnitelmat.

Tavoitteemme toteutuvat pääosin kuluvan vuoden osalta koronaepidemiasta huolimatta, vaikkakin maatalouden ja ympäristönsuojelun valvontatehtävissä on ollut selvää viivästymistä kevään koronatilanteen vuoksi. Ympäristönsuojelun valvontaohjelma toteutuu todennäköisesti vain 90 %. Myös kemikaalilain mukainen valvonta jäänee tavoitteesta. Näihin ovat vaikuttaneet sekä koronaepidemia, mutta myös henkilöresurssien tilanne. Ympäristövalvonnan resursseja on ennakoimattomasti jouduttu ohjaamaan myös laajamittaisen luvattoman jätevaraston tyhjennyksen organisointiin ja valvontaan. Työskentely etänä on kuitenkin kokonaisuutena ajatellen alkanut sujumaan varsin luontevasti ja tuloksellisesti.

Maakuntamme ovat Etelä-Suomen ruostevelyöhykkeen aluetta, jotka menestyvät erinomaiseen sijaintiinsa nähden heikosti. Euroopan unionin aluekehitysrahoitusta on maakunnissa käytössä vain vähän, eikä muita aluekehittämisspanostuksia ole juurikaan saatavissa kuntasektorilta. Monella mittarilla kuvattuna korona on vaikuttanut merkittävästi alueemme elinvoimaan. Muutostilanteessa alueen elinkeinoelämä on joutunut hankalaan tilanteeseen, kun matkailu-, tapahtumat ja majoituspalvelut eivät vedä ja palveluala toipuu hitaasti. Teollisuuden rakennemuutosmaakuntana Päijät-Häme ei ole löytänyt uusiin toimialoihin nojaavaa kasvua 2000-luvulla ja vaikka Kanta-Hämeen elinkeinorakenne on monipuolinen, niin viennin osuus on alhainen ja julkisen sektorin työpaikkojen osuus varsin korkea. Korona kriisien vaikutukset kohdistuvat teollisuuden osalta viiveellä ja toipuminen on siltä osin hitaampaa.

Olemme valinneet tulossopimuskauden yhdeksi strategiseksi kärjeksi **työllisyyden edistämisen**. Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymistä Kanta-Hämeessä voidaan todeta, että vaikka yleinen suhdannenäkymä oli pk-yritysbarometrin mukaan Kanta-Hämeessä heikentyneessä tilanteessa keskimääräistä parempi, ovat arviot työllisyyden kehityksestä Kanta-Hämeessä koko maata ja lähialueita heikommat. Lahden työttömyysprosentti oli vihdoinkin korjaantumassa lamavuosien korkeista lukemista mutta nyt se on taas noussut 19 prosenttiin (heinäkuu 2020). Päijät-Hämeen nuorisotyöttömyys on varsin korkea ja Lahden kaupungissa nuorisotyöttömyys oli suurten kaupunkien korkein ollen heinäkuussa 27,3 prosenttia. Monien alueiden tapaan haasteena on myös osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen. Virta yli 3 kuukauden työttömyyteen % (TA) esitämme tavoitteeksi 40 %. Puolivuosi toteuma oli 43,4 %. Koronan vaikutukset näkyivät jonkun verran heikentäen toteutumista. Käynnissä olevien työttömyysjaksojen keskimääräinen kesto (TA) tavoitteeksi vuodelle 2021 esitetään 50 viikkoa. Puolivuositoteuma 2020 oli 39 viikkoa, mikä johtui pitkälti keväällä ja kesällä tulleista lomautuksista, jotka eivät näkyneet pitkittyneinä kestoina.

Päijät-Hämeessä syyskuussa Scania ilmoitti päätöksestään Lahden tehtaan bussituotannon lopettamisesta. Päätös tehtaan lopettamisesta koskettaa ei vain tehtaan omia työntekijöitä, mutta myös laajasti vuokratyövoimaa ja alihankkijoita. Syyskuun loppupuolella ministerit Mika Lintilä, Aino-Kaisa Pekonen ja Ville Skinnari vierailivat Scanian tehtaalla Lahdessa. Ministerit lupasivat valtion tukea tässä hankalassa tilanteessa. Yhdessä Lahden kaupunki ja Päijät-Hämeen liitto olivat lyhyessä ajassa tehneet

15.10.2020

ansiokkaan Lahden työllisyys- ja elinvoimaehdotuksen, jota esiteltiin ministereille. Tämä sähköistyvän Suomen elinvoimapaketti pitää merkittäviä ehdotuksia Päijät-Hämeen ja koko Suomenkin osalta. Sen tueksi Hämeen ELY-keskus on koonnut rakennemuutostyöryhmän, jonka tehtävänä on luoda ja ylläpitää tilannekuvaa sekä jalostaa yhdessä aluetoimijoiden kanssa toimenpidesuunnitelmaa.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja sopeutuminen sekä kiertotalous strategisina kärkinämme osuvat erittäin hyvin lähivuosien elvyttävien toimien painopisteiden osalta. Päijät-Hämeestä rakennetaan hiili-neutraalia yhteiskuntaa (MAL- ja ekosysteemisopimukset) ja Lahden bio- ja kiertotalousklusteri toimii tulevaisuuden bio- ja kiertotalousratkaisujen suunnannäyttäjänä kotimaassa ja kansainvälisesti. Kanta-Hämeessä puolestaan biotalous nostetaan maakunnan kehittyväksi tulevaisuuden aidoksi klusteriksi. Vihreän kasvun ohjelman avulla Kanta-Häme profiloituu ohjelmallisesti ilmasto- ja vähähiilisyystavoitteiden saavuttamiseen käyttäen olemassa olevia ja tulevia rahoituskanavia vihreään kasvuun. Alueellamme tuodaan uudella tavalla yhteen yritykset, korkeakoulut, tutkimuslaitokset ja rahoittajat vauhdittamaan innovaatioita, uutta liiketoimintaa ja uusia ratkaisuja.

Ympäristöministeriön erillisrahoituksen turvin teemme selvityksen tuulivoimarakentamisen tilanteesta ja sen esteistä Hämeessä sekä jaamme ajantasaista puolueetonta tietoa ja kokemuksia tuulivoimasta esim. seminaarien, webinaarien ja tutustumiskäyntien avulla.

PK-yritykset uudistuvat ja kasvavat monipuolistaen elinkeinorakennetta koskevassa kohdassa toteamme, että Pk-yritysten kehittämispalveluilla ja kehittämisavustuksella voidaan tukea yritysten tuotekehitystä ja kansainvälistymistä. Yritysten toimintaympäristön kehittäminen yritysten toimintaedellytyksiä, verkostoja ja yritysten henkilöstön osaamista kehittäen on mahdollista suuntaamalla rakennerahastovaroja yritysten ja kehittämisorganisaatioiden yhteishankkeisiin. Vuoden 2020 toteuman osalta toteamme sen, että alueen yrityksiä on aktivoitu TKI-rahoituksen hyödyntämiseen TF-toimijoiden yhteistilaisuuksissa ja sidosryhmien järjestämissä tilaisuuksissa. Investointihankkeita alueella on käynnistynyt useita, mutta ne eivät ole kohdistuneet erityisesti ilmasto- tai kiertotalouteen. Koronatilanne on heikentänyt tavoitteen toteutumista hieman: Henkilöresursseja on suunnattu rahoitushakemusten käsittelyyn ja yritysten neuvontaan koronatilanteesta selviytymiseen. Tavoitteenamme on aktivoida yritysasiakkaita kasvuun ja kehittymiseen ELY-keskuksen ja TE-toimiston yhteisellä yrityspalvelumallilla, minkä lisäksi teemme alueen kehittämisyritysten kanssa läheistä yhteistyötä kasvuyritysten tunnistamiseksi. Osana elvytysvaiheen toimenpiteitä teemme yrityspalvelumallin piirissä ja yhteistyössä alueen muiden yrityspalvelutoimijoiden kanssa laajaa yrityskontaktointia. Korona-avustuksia saaneiden yritysten lisäksi otetaan yhteyttä myös tunnistettuihin potentiaalsiin kasvuyrityksiin. Eri palveluilla kasvuun ja kehittymiseen aktivoitujen yritysten määrän tavoite nostetaan 900 kpl.

Yhteisten Team Finland tavoitteiden edistämiseksi johdamme alueen Team Finland toimintaa TF-johtoryhmän puheenjohtajana ja olemme aloitteellisia verkostoyhteistyön kehittämisessä. Teemme kansainvälistymispotentiaalia omaavien yritysten tunnistamiseksi asiakaskartoituksia yhteistyössä TE-toimiston ja kehittämisyritysten kanssa. Jaamme hyviä käytänteitä ja osaamista maakuntien verkostojen välillä. Vuoden 2020 osalta koronatilanne on heikentänyt tavoitteen toteutumista hieman: Henkilöresursseja on suunnattu rahoitushakemusten käsittelyyn ja yritysten neuvontaan koronatilanteesta selviytymiseen. Kuitenkin ennakoiden laajamittaista yritysaktivointia ja käytettävissä olevien tukivarojen väliaikaista nousua olemme korottaneet liikevaihtokertoimen sekä patentteihin ja aineettomiin oikeuksiin liittyviä tavoitelukuja. Vientikerroinluku pidetään ennallaan.

Myönnämme kehittämisavustuksia ja kehittämispalveluita myös **luovien alojen yrityksille ja yritysten aineettomien oikeuksien kehittämiseen ja turvaamiseen**. Aineettomiin oikeuksiin liittyvää liiketoimintaosaamista voidaan parantaa hankkeilla. Vuonna 2020 luovien alojen verkostoyhteistyötä, Crema-rahautushakua ja Suomalais-Venäläisen kulttuurifoorumin tapahtumia on toteutettu suunnitellusti.

15.10.2020

Toteutuksissa on huomioitu koronatilanteen edellyttämät muutokset. Koronatilanne heikentänyt tavoitteiden toteutumismahdollisuuksia hieman hankaloittaessaan fyysisiä tapaamisia.

Maaseutuohjelman ohjelmakauden lopulla panostamme edelleen Hämeen alueellisen maaseutuohjelman strategian mukaiseen elinkeinolliseen kehittämiseen, missä matkailu ja siihen liittyvä palveluliiketoiminta ovat yksi neljästä painopisteestä. Erityisesti ruokasektorin ja matkailun kehittämiseen ml. kulttuurimatkailu on panostettu paljon ja ohjelmakauden lopulla näissä teemoissa odotetaan tuloksia ja vaikutuksia mm. yritysten kilpailukykyyn ja uusien yritysten syntymiseen. Nostamme loppukaudella yhä enemmän esiin kehittämistoiminnan tuloksellisuutta ja vaikutuksia hankkeiden arvioinneissa ja viestinnässä. Elintarvikeketjun turvallisuus ja vastuullisuus mittariksi esitämme edelleen 95 prosenttia.

Toimintamenomääräraha- ja henkilövoimavaratilanne

ELY-keskukset ja KEHA-keskus kävivät YT-menettelyt vuosina 2015-2019. Toiminta sopeutettiin henkilöä ja tehtäviä vähentämällä sekä muita menoja karsimalla uusiin rahoitusraameihin sopivaksi. Häme on tehnyt sopeuttamisen osalta kaikki sovitut toimet ja henkilöstömäärämme ja tilustilanteemme vastaa nykyisellään YT-menettelyssä sovittua tasoa.

Vuoden 2020 ja tulevien vuosien riittämätön toimintamenokehys edellyttää Hämeeltä kuitenkin uusia sopeuttamistoimia. Näiden toimien aloittamisesta teimme päätökset kesäkuussa 2020. Sopeutustoimet koskevat koko ELY-keskusta ja siten molempia vastuualueita ja RR-toimintoa. Mikäli rahoitus säilyy nykyisen jakoesityksen mukaisesti riittämättömänä ja YT-menettelyssä sovittua alempana, joudumme nostamaan esille sopeuttamistoimien vaikutukset tulostavoitteisiimme. Henkilöstösuunnitelman mukaan eläköitymisten kautta tehtävät henkilöstövähennykset koskevat ensivaiheessa rakennerahasto-, vesitalous-, luonnonsuojelu- ja maataloustehtäviä. Myöhemmässä vaiheessa myös ympäristönsuojelun ja vesien hoidon tehtäviä. ELY-keskus on esittänyt TEMille virastoille osoitettavien määrärahojen uudelleen jakoa, sillä Häme ei ole ainoa ELY-keskus jossa on käynnissä tai käynnistymässä sopeutustoimet vuosittain siirtyvien määrärahojen runsaasta kokonaisuudesta huolimatta.

Normaalin toiminnan lisäksi lisäresurssitarpeita on luonnonsuojelun Nata-arviointien loppuun saattamisessa vuonna 2021. YM:n Helmi- ja METSO -tehtäviin osoittamat lisäresurssit eivät siis korvaa Nata-arviointiin tarvittavaa lisätyöpanosta.

Yritysten korona-avustusten loppumaksatuksiin ja jälkitoimiin tullaan tarvitsemaan lisäresursseja pitkälle ensi vuoteen ja tämän vuoksi nykyinen lisärahoitus on tarpeen ensi vuonnakin. Korona-avustusten lisäksi hallitus on ennako-olettaman mukaan osoittamassa eteläiseen Suomeen kansallista rahoitusta ja EU:n elvytysrahoitusta. Nämä molemmat edellyttävät keskitettyihin rakennerahastotehtäviimme useiden henkilöiden lisäresurssitarpeen ensi ja seuraavalle vuodelle.

Ympäristöministeriön esityksen mukaisesti olemme esittäneet uuden erikoistumistehtävän hoitamista Hämeessä. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän valvonta ja kuormitus -osion koordinointi-, ylläpito- ja kehittämistehtävä edellyttää kuitenkin lisäresurssin osoittamista virastollemme.